

Komentujeme, glosujeme, připomínáme...

(V této rubrice se řídící pracovníci Sdružení českých spotřebitelů, z. ú. (SČS) a Kabinetu pro standardizaci, o. p. s (KaStan) vyjadřují k tématům na tuzemské, evropské i globální úrovni, jež se týkají přímo či nepřímo spotřebitelských zájmů. Tyto názory mohou být jejich osobními.)

Dvojitá kvalita výrobků – je návrh opatření komisařky Jourové řešením?

V Praze, 2018-04-27

Na „naši“ eurokomisařku pro spravedlnost a spotřebitele (a rovnost) paní Věru Jourovou se za poslední rok z různých stran valí kritika ohledně jejích iniciativ, které ohlašovala ve vztahu k zamezení dvojí kvality na trhu EU. Často se při tom kritici či komentátoři zaměřují na přeregulovanost trhu, na dopady omezování výběru výrobků na vnitřním trhu z důvodu jejich unifikace, případně poukazují i na další aspekty. Na podstatu toho, co se rozumí dvojitou kvalitou, by se ale zapomínat nemělo a nešvar dvojí kvality by neměl být podceňován či dokonce zlehčován.

Komisařka nesporně napomohla zviditelnění tohoto jevu.

Na trhu se setkáváme s příklady nabízení výrobků, kdy spotřebitel těžko může prohrěšky oproti deklarované či „oprávněně“ očekávané kvalitě rozpoznat. Do tohoto spektra náleží i případy, které se rozumí pod pojmem dvojí kvality výrobku na trhu, kdy **výrobce/obchodník pod identickou značkou, názvem potraviny a grafickým provedením obalu prodává na různých trzích výrobek s odlišným složením**. Pokud má spotřebitel oprávněné očekávání, že se jedná o výrobek distribuovaný v různých zemích ve stejné kvalitě (a i receptuře), mělo by pak být oprávněně považovat takový případ jako nekalou praxi ve smyslu evropského práva. A to přes to, že v údajích o složení výrobku je odlišné složení správně uvedeno.

Na tomto pojetí byla vcelku dosažena shoda českých spotřebitelských organizací a orgánů dozoru nad trhem s komisařkou V. Jourovou. V únoru 2018 se jejich zástupci s V. Jourovou sešli u kulatého stolu, který svolalo po dohodě s ní SČS. Inspektoráty však poměrně hlasitě vyžadovaly legislativní upřesnění ve směrnici o nekalých praktikách. To paní eurokomisařka přislíbila s tím, že návrh představí v dubnu t. r. To bylo splněno - 16. dubna byl návrh zveřejněn¹.

Jeho předmětem je revize několika právních předpisů EU, kromě předmětné směrnice o nekalých obchodních praktikách (ve vztahu ke spotřebiteli)², směrnice spotřebitelských právech³ a některých dalších. Vzhledem k podstatě tohoto komentáře chci dnes na tomto místě věnovat pozornost „pouze“ změnám navrhovaným pro směrnici o nekalých obchodních praktikách. Komise k tomu vysvětluje, že cílem je posílení přístupu k individuálním opravným prostředkům pro spotřebitele poškozené nekalými obchodními praktikami. Citovaná směrnice byla totiž původně určena především k regulaci tržního chování obchodníků na základě prosazování práva ze strany veřejnosti; zkušenosti z její aplikace ukazují nedostatky jasného rámce, který by stanovil práva na individuální opravné prostředky. Dalším problémem je, že pravidla o individuálních nápravných opatřeních pro spotřebitele poškozující nekalé obchodní praktiky se v EU liší stát od státu. Neudržitelnost stávajícího stavu podtrhuje skutečnost, že nekalé obchodní praktiky jsou nejčastějším problémem spotřebitelských práv v Evropě. Znamená to, že stávající možnosti nápravných opatření nezajišťují, že spotřebitelé mohou vyřešit problémy, když byla porušena jejich práva podle uvedené

¹ Directive of the European Parliament and of the Council amending Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993, Directive 98/6/EC of the European Parliament and of the Council, Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council and Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council as regards better enforcement and modernisation of EU consumer protection rules.

² Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market and amending Council Directive 84/450/EEC, Directives 97/7/EC, 98/27/EC and 2002/65/EC of the European Parliament and of the Council and Regulation (EC) No 2006/2004 of the European Parliament and of the Council (OJ L 149, 11.6.2005, p. 22).

³ Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council (OJ L 304, 22.11.2011, p. 64)

směrnice. Těmito a dalšími zdůvodněními si EK nepochybně připravuje půdu argumentaci, že účelem novely není zdaleka jen vložení opatření proti dvojí kvalitě. Ale konkrétněji k revizi:

Pro běžného čtenáře není možná podstatná úprava „oblasti působnosti“ směrnice v návrhu, ale pro praxi je velmi zásadní, že má být upřesněn postup, pokud členský stát přijme svá specifická ustanovení na ochranu oprávněných zájmů spotřebitelů v konkrétních odůvodněných případech agresivních nebo zavádějících prodejních praktik, nad rámec novelizované směrnice.

Ve stěžejní části směrnice – v článku 5 – nenavrhuje EK žádnou úpravu. Jen tedy připomínám, že zde směrnice zakazuje nekalé obchodní praktiky a rozvádí, co to nekalé praktiky jsou. Jedná se o obchodní praktiky, které jsou v rozporu s požadavky náležité profesionální péče anebo jsou v důsledku schopné podstatně narušit ekonomické chování průměrného spotřebitele. Rozumí se jimi např. klamavé chování, či agresivní praktika.

V tomto smyslu považují i stávající znění a vymezení směrnice za dostatečné, aby nabízení zboží ve „dvojí kvalitě“ (jak popsáno výše) bylo považováno za nekalou praktiku. I když v dalším textu stávající směrnice není specificky dvojí kvalita uvedena, ve směrnici je výslovně uvedeno, že příklady jsou indikativní a zásadní je obecná definice. „Poptávka“ však byla silná, a tak EK v návrhu dalšího textu doplňuje jako samostatný příklad klamavé obchodní praktiky - **jakékoli nabízení výrobku, který je totožný se stejným výrobkem uváděným na trh v několika jiných členských státech, přičemž tyto výrobky mají výrazně odlišné složení nebo vlastnosti.** To je v principu definice výrobku nabízeného ve dvojí kvalitě; nicméně natolik obecně, že to může působit aplikační problémy.

Ve vztahu k vynucování a k dosažení nápravy musí dle návrhu každý členský stát zajistit v souladu s vnitrostátními právními předpisy, aby byly spotřebiteli poškozeného nekalými obchodními praktikami rovněž k dispozici smluvní a mimosmluvní opravné prostředky, aby byly odstraněny veškeré účinky takové nekalé obchodní praktiky. Smluvní opravné prostředky musí zahrnovat přinejmenším možnost, aby spotřebitel jednostranně ukončil smlouvu a přinejmenším možnost náhrady škody.

Za velmi zajímavé považují podstatné rozšíření opatření o sankcích. Ta zůstávají v kompetenci členských států, ale návrh směrnice jim ukládá nezvykle mnoho podmínek a kritérií, ke kterým mají správní orgány nebo soudy při rozhodování o uložení sankce náležitě přihlídnout. Jedná se např. o povahu, závažnost a trvání nebo časové účinky protiprávního jednání, což je ale při dozorové činnosti obvyklá podmínka. Počet dotčených spotřebitelů, včetně těch v jiném členském státě je kritérium samozřejmě také obecné ve vztahu k posuzování jakékoliv klamavé obchodní praktiky, ale zahrnuto je právě z důvodu výslovného uvedení dvojí kvality do rámce směrnice. Vyhodnocení finančních výhody obchodníka získaných na základě protiprávního jednání – opět velmi zajímavé kritérium. Maximální výše pokuty má činit nejméně 4% ročního obrátu obchodníka v dotčeném členském státě nebo členských státech.

Očekávám, že diskuze se členskými státy ke kritériím pro udělení sankcí bude tvrdším oříškem pro komisařku Jourovou než samotné zařazení dvojí kvality do směrnice. A i to ale bude problém. Velmi vágní definice bude těžko uchopitelná, problematicky vymahatelná a tedy ani akceptovatelná. Náš požadavek na technické vymezení dvojí kvality a mechanismu vyhodnocení (například technickou normou) zatím není vyslyšen.

Pokud by vše dopadlo „špatně“, budu doufat, že v konečném a přijatém textu směrnice zůstane alespoň poslední navrhované opatření: **„Při rozhodování o rozdělení příjmů z pokut členské státy zohlední obecný zájem spotřebitelů“.** To u nás ještě nikoho nenapadlo. Děkujeme. Otázkou je, kdo a jak u pak nás posoudí, co je obecným zájmem spotřebitelů.

Ing. Libor Dupal,

Programový ředitel a předseda správní rady SČS

Ředitel KaStan

dupal@regio.cz

Sdružení českých spotřebitelů, z. ú., (SČS) si klade za cíl hájit oprávněné zájmy a práva spotřebitelů na vnitřním trhu EU a ČR, přičemž zdůrazňuje preventivní stránku ochrany zájmů spotřebitelů: „Jen poučený spotřebitel se dokáže účinně hájit.“ SČS působí v řadě oblastí – pokrývá odbornost ve vztahu ke kvalitě a bezpečnosti výrobků včetně potravin, technické normalizaci a standardizaci, kvalitě a bezpečnosti služeb včetně služeb finančního trhu aj.

SČS, Pod Altánem 99/103; 100 00 Praha 10; +420 261263574, spotrebitel@regio.cz; www.konzument.cz, Mgr. Viktor Vodička, ředitel SČS, vodicka@regio.cz, mob. 732266150

Kabinet pro standardizaci, o. p. s., (KaStan) je nezávislou obecně prospěšnou společností založenou Sdružením českých spotřebitelů. Cílem je zvyšování bezpečnosti a kvality výrobků a služeb vytvářením a podporou funkce nástrojů zajišťujících účinné zapojení spotřebitelů do standardizačních procesů (technická normalizace, certifikace a posuzování shody, akreditace, dozor nad trhem), včetně uplatňování technických předpisů a norem ve prospěch spotřebitelů a korektního trhu.

KaStan, Pod Altánem 99/103; 100 00 Praha 10; +420 261263574, normy@regio.cz; www.top-normy.cz ; Ing. Libor Dupal, programový ředitel, předseda správní rady, dupal@regio.cz, mob. 602561856